

# YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE “YESEVİ TÜRKÇE B1” DÜZEYİ DERS KİTABININ DEĞERLER EĞİTİMİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Güzel SATIK<sup>1</sup>  
Tuğçe Nur KESİN<sup>2</sup>

1 Öğretim Görevlisi, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, guzelsatik(at)ayu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9281-5674

2 Öğretim Görevlisi, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, tnkesin(at)ayu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6461-9318

Satik, Güzel ve Kesin, Tuğçe Nur. “Yabancılar Türkçe Öğretiminde ‘Yesevi Türkçe B1’ Düzeyi Ders Kitabının Değerler Eğitimi Bakımından İncelenmesi”. ulakbilge, 40 (2019 Eylül): s. 645-654. doi: 10.7816/ulakbilge-07-40-05

## Öz

Ailede eğitime başlanan ve daha sonra okullarda eğitmenler tarafından aktarılan değerler eğitimi, literatürde kavramların niceliksel ve niteliksel önemini belirten bütüncül bir yapı olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin benimsedikleri değer yargıları, ait oldukları toplumu ve toplumun kültür dokusunu yansıttığı için dil-kültür ilişkisi bağlamında dil öğretimi açısından büyük bir önem taşımaktadır. Günümüzde yurtiçinde ve yurtdışında pek çok kurum, kuruluş veya merkez tarafından yürütülen Türkçe öğretimi programları; dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerini kazandırmayı amaçlamasının yanında Türk kültürünü tanıtmayı, sevdirmeyi de amaçlamaktadır. Yabancılar Türkçe öğretiminde değerlerin aktarılma sürecinde hedef dile ait kültürel kodların yer aldığı metinler, ders kitapları, video, şarkı, resim gibi materyaller ve öğretici önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu çalışmada Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Hazırlık Fakültesinde okutulan “Yesevi Türkçe B1” düzeyi ders kitabının değerler eğitimi açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada Schwartz’ın değerler eğitimi sınıflandırması esas alınarak hangi değere ne ölçüde bağlı kalındığı noktasında değerlendirmeler yapılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Yabancılar için Türkçe, değerler eğitimi, kültür aktarımı, değer, kültür, ders kitabı

Makale Bilgisi  
Geliş: 14 Haziran 2019

Düzeltilme: 12 Temmuz 2019

Kabul: 7 Ağustos 2019

## Giriş

Dil, en basit şekliyle "insanlar arasında anlaşmayı sağlayan doğal bir vasıta" olarak tanımlanmaktadır. Dünya üzerinde var olan binlerce dil düşünüldüğünde insanların birbirini anlaması ihtiyacının doğması kaçınılmaz bir durumdur. Bu sebeptendir ki dünyanın pek çok yerinde dil öğretim merkezleri kurulmuştur. Yabancılarla Türkçe öğretimine yönelik çalışmalar geçmişte Dîvânü Lugâtî't-Türk örneğinden başlanarak günümüzde bazı kurum, kuruluş ve merkezler aracılığıyla dünyanın pek çok yerinde sürdürülmektedir. Dil öğretiminin temel kaynaklarını metinler, ders kitapları, video, şarkı, resim gibi materyaller oluşturmaktadır. Kullanılan her metin, öğretilen dilin kültür kodlarını taşımaktadır. Dil öğretiminde yazılı, görsel ve sesli kaynaklar aracılığıyla dili öğrenen kişiye kültür ve değer aktarımı yapıldığı zaman, hedef dilin öğrenimi başarıya ulaşacaktır.

Bu çalışmanın amacı, Yabancılarla Türkçe öğretiminde Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Hazırlık Fakültesinde okutulan "Yesevi Türkçe B1" düzeyi ders kitabının değerler eğitimi açısından incelenerek dil öğretiminde kullanılan değerlerin tespit edilmesidir.

## Kavramsal Çerçeve

Teknolojinin ve bilimsel gelişmelerin hızla ilerlediği çağımızda, değerler eğitiminin öneminin daha da arttığını ifade etmek mümkündür. İnsanı diğer varlıklardan ayırarak değerli kılan ve gelecek nesillere kültür kanalıyla aktarılabilecek olan değerler ve bu değerlerin eğitimi ile ilgili pek çok tanım bulunmaktadır. Türk Dil Kurumunun Türkçe sözlüğünde değer kavramı şu şekillerde tanımlanmaktadır:

1. Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet.
2. Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, paha.
3. Yüksek ve yararlı nitelik.
4. Üstün, yararlı nitelikleri olan (kimse).
5. Kişinin isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey.
6. Bir değişkenin veya bilinmeyen sayı ile anlatımı (1998: 538- 539).

Değer, klasik anlamda bireylerin davranışlarını düzenleyen bir alan olduğu gibi ihtiyaçların niteliğine göre de anlamı değişebilen bir kavramdır. Denilebilir ki birey, grup ya da toplum tarafından önemli atfedilen, çoğunluk tarafından kabul gören, beğenilen, istenilen şeyler değer olarak tanımlanabilir ve "bir ölçüt olarak, olanla olması gereken ayrımını içerir ve her zaman olumlu ya da olumsuz bir şey olarak görünür" (Cevizci, 1999: 201). Özcan Köknel de değeri, "Somut ya da soyut kavramların önemini belirtmeye yarayan soyut ölçü birimi; canlı ve cansız varlıkların, olayların, olguların durumunu, önemini anlatan bir kelime." olarak tanımlar (2007: 17). "Kelimenin anlamlarına baktığımızda değer insanın varlığı anlamlandırma ve değerlendirme çabasının sonucu olarak ortaya çıkıp zamanla topluma mal olarak toplumun ortak mirasını oluşturan öğeler olduğunu söyleyebiliriz" (Meydan, 2012: 11). Değerlerin daha iyi anlaşılabilmesi için alan kuramcılarından Schwartz ve Bilsky'in aşağıdaki sınıflandırması dikkate değerdir:

1. Değerler inançlardır. Ancak tümüyle nesnel, duygulardan arındırılmış fikir niteliği taşımazlar. Etkinlik kazandıklarında duygularla iç içe geçerler.
2. Değerler, bireyin amaçlarıyla (eşitlik gibi) ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle (hak bilirlilik, yardımseverlik) ilişkilidirler.
3. Değerler, özgül eylem ve durumların üzerindedirler. Örneğin, itaatkârlık değeri, evde, işte, okulda ve tanımadığımız kişilerle olan ilişkilerimizin tümünde geçerlidir.
4. Değerler, davranışların, insanların ve olayların seçilmesini ya da değişimini yönlendiren standartlar olarak işlev görürler.
5. Değerler taşıdıkları öneme göre kendi aralarında sıralanırlar. Bu sıralama değer önceliklerini belirleyen bir sistem oluşturur. Kùltürler ve bireyler sergiledikleri değer öncelikleri sistemleriyle betimlenebilirler.
6. Değerler değişime açık yapılardır. Zaman içinde etkileşim ve ortaya çıkan yeni ihtiyaçları karşılamak için değer önceliklerinde değişiklikler olabilir (1987) (Akt. Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000: 60).

Değerler eğitimi, öğrencilerin sosyolojik kavramlar olan değerleri benimsemelerini ve gizil güçlerini açığa çıkarmalarını sağlayan eğitimsel faaliyetler bütünü olarak tanımlanabilir. Bireylerin karşılaştıkları veya yaşadıkları olaylar, durumlar karşısında sergiledikleri davranışlara yön veren inançlar sistemi niteliğindeki değerlerin eğitime ilk olarak ailede başlanmaktadır. Aileden sonra okul ve edinilen sosyal çevre aracılığıyla değerler aktarılmaya devam edilir. "Temel insani değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek; aile, toplum ve okulun başlıca görevleri arasındadır" (Yazıcı, 2006: 506). Okullarda, ait olunan topluma ve kültüre ait değer yargılarının kazandırılmasında öğretmene önemli sorumluluklar düşmektedir. Öğretmenler, öğrencilere belirlenen eğitim-öğretim programları ve ders kitapları çerçevesinde değerleri öğretmekte; öğretilen değerler, öğrencilerin kişisel ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunmaktadır. Değerler eğitimi sürecinde öğretmenlerin problem yaşamamaları adına izlemesi gereken yollar Titus, Dale N. tarafından şöyle tasnif edilmiştir:

1. Öğrencinin bilgisine, davranışına ve hissine odaklanarak tüm kişiyi eğitmek,

2. Örneklerde erdemi onurlandıran ve ödüllendiren içerik seçmek ve değerler içeriği üzerine düşünmeyi teşvik etmek,
3. Alıntılar ve kod kullanmak,
4. Tüm öğrenciler için yüksek beklenti ile açık, tutarlı, içtenlikle iletişim kurmak,
5. Akran baskısına direnme, kendine saygı gösterme ve çatışmaları şiddet içermeyen yollarla çözmede öğrenci becerilerini geliştirmek,
6. Olumlu kişisel örneklerle iyi bir rol model olmak,
7. Saygılı bir dil kullanmak,
8. Temel değerleri (şefkat, cesaret, nezaket, adalet, dürüstlük, nezaket, sadakat, sebat, saygı ve sorumluluk) öğretmek için sadece sınıf kurallarının oluşturulmasını ve hatta elle uygulanmasını sağlamak,
9. Öğrencilerin çalışkanlığını ve erdemli davranışlarını övgü ve takdirle pekiştirmek,
10. Etik dışı, ahlaksız ve saygısız davranışları düzeltmek,
11. Öğrencilerin heterojen gruplarda iş birliği içinde birlikte çalışmalarını sağlamak,
12. Akranları, ebeveynleri ve toplumu eğitime dahil etmek,
13. Toplum hizmetine öğrencilerin katılımını teşvik etmek ve
14. Öğretmek, vaaz vermemek (1994: 15).

İnsanı diğer varlıklardan ayırarak toplumsal mekanizmaların sistematik işleyişinde dinamik bir güç konumunda olan değerlerin, okullarda eğitim programları içerisinde verilmesinin amaçları ise şöyle sıralanabilir:

1. İyi karakterli ve sorumluluk sahibi bireyler yetiştirmek,
2. Öğrencilerin bireysel ve sosyo-kültürel değerleri (sevgi, saygı, hoşgörü, dürüstlük, sorumluluk, özgürlük, dayanışma, barış, toplumsal kurallara uyma gibi.) kazanmalarını sağlayarak bireysel ve toplumsal davranış örüntülerini olumlu yönde biçimlendirmek,
3. Öğrencilerin kazandıkları değerleri davranışla ifade etmelerine olanak tanımak.

Değerler eğitiminin önem arz eden amaçlarından biri de ait olunan toplumun kültür unsurlarının yeni nesillere aktarılmasıdır. Formal veya informal yollarla edinilen kültür, dil öğretiminde dil-kültür ilişkisi bağlamında büyük bir yer tutmaktadır. Yabancı dil öğretiminde hedef dile ait sadece gramer bilgisi, söz ve anlam yapıları değil; aynı zamanda hedef dilin kültürü de öğretilir.

"Yabancı bir dili edinme, ana dilimizdeki kavramların, anlatımların karşılığını o dilde bulup kullanma değildir. Çeşitli toplumların dünya bakışlarına düşünme ve değer sistemlerine açılan bir kapıdır yabancı dil. Bir toplumun ya da bir toplumun bireylerinin çeşitli etkinliklerini, davranış biçimlerini kavrayabilmenin yolu, o toplumun dilini bilmekten öğrenmekten geçer" (Ozil, 1991: 96).

Kültür; bir topluma ait duygu, düşünce, inanç, değer yargıları ve yaşam felsefesi gibi insani davranış kalıplarını içeren büyük bir alandır. "Kültür deyince ilk akla gelen şey dildir" (Kaplan 1983:28). Dil aracılığıyla milletin duygu ve düşünce hazinesi nesilden nesile aktarılır. Bu nedenle "Kültürü öğrenme ve aktarma sürecinde dilin ayrı bir önemi vardır. Dilin amacı öğrenci için gerekli bilgi, beceri ve tutumları oluşturmak, bunları kullanarak gelişmesini sağlamaktır" (Güneş, 2017: 29).

Tomalin ve Stempleski'ye göre kültür unsurlarının aktarılmasının amaçları şunlardır:

1. Öğrencilerin her insanın davranışında kültürün etkisi olduğunu anlamalarına yardımcı olmak.
2. Öğrencilerin yaş, cinsiyet, sosyal sınıf gibi değişkenlerin insanların konuşmalarında ve davranışlarında etkisi olduğunu anlamalarına yardımcı olmak.
3. Öğrencilerin hedef kültürdeki ortak durumlarda gösterilen ortak davranışların farkına varmalarına yardımcı olmak.
4. Öğrencilerin bazı sözcük ve tümceciklerin, kültürün bir sonucu olarak, hep aynı biçimde birbiri ardına geldiğinin farkına varmalarına yardımcı olmak.
5. Öğrencilerin hedef kültürle ilgili genellemeleri nesnel gözle değerlendirme-lerine yardımcı olmak.
6. Öğrencilerin hedef kültürle ilgili bilgi toplama becerilerinin gelişmesine yardımcı olmak.
7. Öğrencilerde hedef kültürle ilgili merak uyandırmak ve onların o kültürdeki insanlara empati duymalarını sağlamak (Tomalin ve Stempleski, 1993'ten aktaran Er, 2006: 5).

Bilimsel araştırmalara konu olan ve dünya dillerine katkıda bulunan "Türk dili, yaklaşık 12 milyon kilometre karelik bir alanda 220 milyon nüfusun konuştuğu, yüze yakın ülkede öğretiminin yapıldığı, kökleri tarihin en eski dönemlerine kadar uzanan, 600 bini aşkın söz varlığına sahip bir dünya dilidir." (Akalin, 2009: 203-204). Türkiye, günümüzde içinde bulunduğu jeopolitik konumu ve sahip olduğu siyasi, ekonomik, tarihi ve sosyo-kültürel unsurlar sayesinde yükselen bir değer olarak görülmekte; Türkçe de dünya üzerinde öğrenilmek istenen popüler diller arasında yer almaktadır. Türkiye'yi, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak amacıyla yurt içinde ve yurt dışında pek çok kurum ve kuruluş tarafından yabancılar Türkçe öğretilmektedir. Türkçe dil öğretimi yalnızca dört temel beceri olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma üzerine gerçekleştirilen basit bir öğretim süreci değildir. "Bu süreçte öğrencilerin Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, iletişim kurma, problem çözme, karar verme, öğrenmeyi yaşam boyu sürdürme gibi becerileri geliştirmeleri beklenmektedir." (Güneş, 2017: 2). Bunun yanında, "Yabancılar öncelikle insanlığın genel değerleri, ortak yönleri üzerinde Türkçe öğretmeye başlamak gerekir. Daha sonra Türk kültürünü en güzel örnekleriyle anlatmak ve Türk insanını

bütün değerleriyle tanıtmak, dil öğreticisinin en önemli görevi olmalıdır” (Güzel ve Barın, 2016: 260).

Türk kültürünün ve değerlerinin daha iyi aktarılabilmesi için ders kitaplarının ve kitaplarda yer alan metinlerin seçimine dikkat edilmelidir. Çünkü “Maddi ve manevi kültür ve medeniyete ait unsurlar edebi eserlerde derin manalar kazanır ve güzelliğe bürünür.” (Kaplan, 1983: 16). Bunun yanında kültür aktarımı aracılığıyla öğrencilerin kendi kültürleri ile Türk kültürü arasındaki benzerlik ve farklılıkları görebilme becerilerinin geliştirilmesine; herhangi bir sosyo-kültürel durum veya olay ile ilgili eleştirel tutum geliştirebilmelerinin sağlanmasına dikkat edilmelidir. Bu şekilde gerçekleştirilen bir öğretim, öğrencilerin hem kendi kültürlerini hem Türk kültürünü tüm yönleriyle tanıyabilmelerine hem de Türkçeyi öğrenebilme adına motive olmalarına yardımcı olmaktadır.

Günümüzce kültür ve değerlerin dil aracılığıyla aktarılmasında yapılan pek çok araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmalarda değer kavramı bazı sınıflandırmalar ile bilimsel çerçeveye oturtulmuştur. Değer kavramı ile ilgili Türkiye’de ve yurtdışında farklı araştırmacılar tarafından yapılan çeşitli tanımlamalar ve sınıflandırmalar şöyledir:

Kluckhohn’un Değer Sınıflandırması  
Mengüşoğlu’nun Değer Sınıflandırması  
Hilmi Ziya Ülken’in Değer Sınıflandırması  
Edward Spranger’in Değer Sınıflandırması  
Rokeach’ın Değerler Sınıflandırması:  
Schwartz Değer Sınıflandırması  
Refshaug’ın Değer Sınıflandırması (Yılmaz, 2015: 20-26).

Bu bilgiler ışığında Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Yesevi Türkçe B1 seviyesi kitabındaki değerler Schwartz’ın değerler sınıflandırması ölçüt alınarak incelenmiş ve bazı çıkarımlarda bulunulmuştur.

Tablo 1. Schwartz’a Göre Bireysel Değerlerin Sınıflandırılması

| Açıklama                                                                                                   | Değerler                                                                                                                                                                    | Kaynaklar           |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------|
| <b>Güç (power):</b> Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerine denetim gücü                            | Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görüntümü koruyabilmek (insanlar tarafından benimsenmek)                                            | Etkileşim Grup a    |
| <b>Başarı (achievement):</b> Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi                     | Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, Sözü geçen biri olmak (zeki olmak)                                                                                              | Etkileşim Grup      |
| <b>Hazcılık (hedonism):</b> Bireysel zevke, hazza yönelim                                                  | Zevk, hayattan tat almak                                                                                                                                                    | Organizma           |
| <b>Uyarılım (stimulation):</b> Heyecan ve yenilik arayışı                                                  | Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak                                                                                                 | Organizma           |
| <b>Özyönelim (self-direction):</b> Düşünce ve eylemde bağımsızlık                                          | Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak (kendine saygısı olmak)                                                          | Organizma Etkileşim |
| <b>Evrenselcilik (universalizm):</b> Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek | Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyada barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olmak, çevreyi korumak (iç uyum) | Grup b Organizma    |
| <b>İyilikseverlik (benevolence):</b> Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme        | Yardımsaver olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak,                                                                                                            | Organizma Etkileşim |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                    |                        |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | sorumluluk sahibi olmak (gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat)                                                      | Grup                   |
| <b>Geleneksellik (tradition):</b> Kültürel ya da dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı olmak (dünyevi işlerden el ayak çekmek) | Grup                   |
| <b>Uyma (conformity):</b> Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Kibarlık, itaatkâr olmak, anne babaya ve yaşlılara değer vermek, Kendini denetleyebilmek                                                           | Etkileşim<br>Grup      |
| <b>Güvenlik (security):</b> Toplumun, var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek (bağlılık duygusu, sağlıklı olmak)      | Organizma<br>Etkileşim |
| <b>Not:</b><br><i>Organizma:</i> Biyolojik organizma olarak bireylerin evrensel gereksinimleri,<br><i>Etkileşim:</i> Uyumlu bir toplumsal etkileşimin evrensel nitelikteki ön şartları,<br><i>Grup:</i> Grupların sorunsuz işlev göstermesi ve varlığını sürdürebilmesi için evrensel gereklilikler.<br>a. Kùltürler arası karşılaştırmalarda tutarlı sonuçlar vermediği saptanan değerler parantez içerisinde belirtilmiştir.<br>b. İnsanların asıl gruplarının dışındaki insanlarla ilişkiye geçtikleri, gruplar arası karşılıklı bağımlılığı kabul ettikleri ve doğal kaynakların kısıtlı olduğunun farkına vardıkları zaman ortaya çıktığı varsayılır.<br>(Akt. Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000: 60–61) |                                                                                                                                                    |                        |

## Yöntem

Bu çalışma, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi *Yesevi Türkçe B1* seviyesi kitabında yer alan okuma-anlama ve konuşma metinlerini kapsamaktadır. Kitaptaki metinler Schwartz'ın 10 farklı değer grubundan 124 değeri içermesi açısından incelenmiştir. Yesevi Türkçe B1 seviyesi kitabının değerler eğitimi bakımından incelenmesinin amaçlandığı bu çalışma betimsel niteliklidir. Çalışmanın yönteminde doküman tarama modeli esas alınmıştır.

Yapılan tarama sonucunda elde edilen bulgular frekans ve yüzde analizinden faydalanılarak incelenmiştir.

## Evren-Örneklem

Çalışmanın evreni Yabancılar Türkçe öğretimi B1 seviyesi kitapları; örnekleme ise Yesevi Türkçe B1 seviyesi kitabıdır.

## Bulgular

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi *Yesevi Türkçe B1* seviyesi kitabında bulunan okuma-anlama ve konuşma metinlerinin incelenmesi neticesinde tespit edilen değerlerin listesi ve bu değerlerin kitapta kullanılma sıklığı aşağıdaki tabloda verilmektedir:

**Tablo 2. Ahmet Yesevi Üniversitesi, Yesevi Türkçe B1 Kitabında Yer Verilen Schwartz’a Göre Bireysel Değerlerin Sayısı<sup>1</sup>**

| Açıklama              | Değerler                                                                                                                                                                    | B1 kitabında yer verilme sayısı<br>-f- |
|-----------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------|
| <b>Güç</b>            | (İnsanlar tarafından benimsenmek)                                                                                                                                           | 15                                     |
| <b>Başarı</b>         | Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak (zeki olmak)                                                                                              | 20                                     |
| <b>Hazcılık</b>       | Zevk, hayattan tat almak                                                                                                                                                    | 14                                     |
| <b>Uyarılım</b>       | Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak                                                                                                 | 13                                     |
| <b>Özyönelim</b>      | Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak (kendine saygısı olmak)                                                          | 7                                      |
| <b>Evrenselcilik</b>  | Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyada barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olmak, çevreyi korumak (iç uyum) | 5                                      |
| <b>İyilikseverlik</b> | Yardımsaver olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak (gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat)              | 8                                      |
| <b>Geleneksellik</b>  | Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı olmak (dünyevi işlerden el ayak çekmek)                          | 29                                     |
| <b>Uyma</b>           | Kibarlık, itaatkâr olmak, anne-babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek                                                                                    | 3                                      |
| <b>Güvenlik</b>       | Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek (bağlılık duygusu, sağlıklı olmak)                               | 10                                     |
| <b>TOPLAM:</b>        |                                                                                                                                                                             | <b>124</b>                             |

<sup>1</sup> Bu tablo Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000: 60–61)’nin çevirisinden yola çıkarak hazırlanmıştır.

Aşağıdaki tabloda kitapta yer alan değerlerden örnekler bulunmaktadır:

**Tablo 3. Ahmet Yesevi Üniversitesi, Yesevi Türkçe B1 Kitabında Yer Verilen Değerlerin Örnekleri<sup>2</sup>**

| Açıklama              | Değerler                                                                        | Örnek                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|-----------------------|---------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Güç</b>            | Sosyal güç sahibi olmak<br>Zengin olmak,<br>(İnsanlar tarafından benimsenmek)   | <i>Pop müziğin güçlü isimlerinden Kairat Nurtas magazin dünyasında gençler tarafından büyük ilgiyle takip ediliyor. (s.30)</i><br><i>Çok zengin olmak istiyorum. (s.61)</i>                                                                                                                         |
| <b>Başarı</b>         | Başarılı olmak,<br>Hırslı olmak<br>(Zeki olmak)                                 | <i>Benim hikâyem üniversiteyi kazandıktan sonra başladı. İnanmak, başarmak için yeterli. Gençler, yeter ki inanın, başaracaksınız. (s.52)</i><br><i>İnsanların bir işi başarabilmeleri için önce o işi yapmayı istemeleri gerekir. (s.58)</i>                                                       |
| <b>Hazcılık</b>       | Hayattan tat almak                                                              | <i>Oysa dans benim hayatım. (s.56)</i><br><i>En büyük zevkim film izlemektir. (s.91)</i>                                                                                                                                                                                                            |
| <b>Uyarılım</b>       | Cesur olmak,<br>Heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak                              | <i>Büyük bir cesaretle yolumuza devam ettik. (s.100)</i><br><i>Henüz Kazakçamız çok iyi değildi ama biz bir cesaretle bindik taksiye. (s.118)</i>                                                                                                                                                   |
| <b>Özyönelim</b>      | Bağımsız olmak<br>(Kendine saygısı olmak)                                       | <i>“Bugün kendim için bir iyilik yapmak istiyorum.” Diyorsanız bize mutlaka uğrayın! (s.32)</i><br><i>Hemen bir güç geliyor içime. (s.127)</i>                                                                                                                                                      |
| <b>Evrenselcilik</b>  | Açık fikirli olmak,<br>Toplumsal adalet,<br>Eşitlik<br>(Saygı)                  | <i>Hayattaki amacım bilimsel araştırmalarımı insanlığın faydasına sunmak (s.45)</i><br><i>Yine de insanın aklına bilimde ve kültürde bu kadar ileri bir şehir olan “Otrar şehri yok olmasa, ne olurdu? İnsanlık için, gelecek için nasıl bir faydası olurdu?” gibi sorular gelmektedir. (s.140)</i> |
| <b>İyilikseverlik</b> | Yardımsever olmak,<br>Bağışlayıcı olmak,<br>Gerçek arkadaşlık,<br>(Olgun sevgi) | <i>Ey Dirse Han! Aç görsen doyur. Çıplak görsen giydir. Borçlu görsen borcundan kurtar. (s.72)</i><br><i>Cemşit, Asya’yı ve oğlunu kendi ailesinin yerine koyar, onlara sahip çıkar; Asya’ya güven verir. (s.82)</i>                                                                                |
| <b>Geleneksellik</b>  | Geleneklere saygılı olmak                                                       | <i>O vakit Korkut Ata’yı çağırmışlar. Korkut Ata dua edip oğlana ad vermiş. (s.72)</i><br><i>Masal anlatma geleneği, kültürümüzü gelecek nesillere aktarmamızı sağlıyor. (s.78)</i>                                                                                                                 |

<sup>2</sup> Bu tablo Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000: 60–61)’nin çevirisinden yola çıkarak hazırlanmıştır. Tabloda yer alan değerler, kitaptaki metinlerden seçilen örneklerle uygun olanlardır.

|                 |                                     |                                                                                                                                                                                                                              |
|-----------------|-------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Uyma</b>     | Kendini denetleyebilmek             | <i>Öğrencilik yıllarımda sık sık sinemaya gitmekten bütçem çok kötü etkilendi. Sonra teknoloji sayesinde evde film izlemeye başladım. (s.91)</i><br><i>Yine de hem paradan hem de zamandan tasarruf edebiliyorum. (s.91)</i> |
| <b>Güvenlik</b> | Aile güvenliği,<br>Bağlılık duygusu | <i>Ailemin yanımda olması benim için büyük şans. (s.130)</i><br><i>Sizce, eğitim hayatında kişinin ailesiyle birlikte yaşaması önemli mi? (s.130)</i>                                                                        |

### Sonuç

Dil, bireyler arasında anlaşmayı sağlayan doğal bir iletişim aracıdır. Bir kültür aktarıcısı olan dil; aynı zamanda bireylerin ifade edebilme yeteneklerini geliştiren, anlamalarını, öğrenmelerini, eleştirel yaklaşımlarını ve farklı bakış açıları benimsemelerini sağlamaktadır. Modernleşen dünyamızda çeşitli sebeplerden dolayı ikinci veya üçüncü bir dil öğrenimine yönelik bir rağbet oluşmakta ve dil öğretimi üzerine önemli çalışmalar dil uzmanlarınca yapılmaktadır. Türkiye’nin sahip olduğu jeopolitik konumu, tarihi ve doğal güzellikleri; sanayi, ticaret, endüstri alanlarında varlığını dünya çapında hissettirmesi, Türkçeyi öğrenilmek istenen bir dil statüsüne yükseltmiştir. Günümüzde yurtdışında ve yurtiçinde pek çok kurum, kuruluş ve merkez tarafından Türkiye Türkçesinin öğretildiğini ve dünyanın birçok yerinde Türkçenin konuşulur duruma geldiğini söylemek mümkündür.

Yabancı dil öğretimi sadece hedef dile ait gramer ve anlam bilgisinin öğretimi değil, aynı zamanda hedef dilin kültürüne ait değer yargılarının da aktarılması anlamına gelmektedir. Değerlerin aktarımı, hedef dilin öğrenimini kolaylaştırdığı gibi öğrencilerin hedef dil öğrenimine yönelik motivasyonlarını da olumlu yönde etkilemektedir. Dil öğretiminin birincil amacı kültür ve değer aktarımı değildir. Ancak metin içerisinde karşılaşılan kültür öğelerinin bilinmemesi dil öğrenimini çıkmaza sokacaktır. Bu sebeple kültür ve değer sahasında yapılan araştırmaların incelenerek metin içeriklerinin seçimine dikkat edilmesi ve öğreticilerin de bu alanda yeterli donanımına sahip olması gerekmektedir.

Bu çalışmada, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi *Yesevi Türkçe B1* seviyesi kitabında yer alan metinler, Schwartz’ın 10 farklı değer grubundan 124 değeri içermesi açısından önemlidir. İnceleme sonucunda başarılı, hırslı, cesur, özgür olmak ve hayattan zevk almak gibi bireysel değerlere sıklıkla değinildiğini söylemek mümkündür. Bireysel değerlere çokça yer verilmesi hedef dilin doğru öğrenimine ve kullanımına yönelik öğrenci motivasyonunu artırıcı etkiye sahiptir. Metinlerde *geleneksellik*, üzerinde en çok durulan değer olurken *uyuma* ise en az yer alan değer konumundadır. Bu bağlamda yabancılar Türkçe öğretimine yönelik okutulan *Yesevi B1 Türkçe* kitabındaki metinlerin, öğretimin gerçekleştiği coğrafyanın (Orta Asya’nın) kültürel izlerini yansıttığını söylemek mümkündür.

### Kaynaklar

- Akalın, Şükrü Halûk. “Türk Dili: Dünya Dili”. Türk Dili Dergisi C: 552, S: 687. Ankara: 195-204, 2009.
- Cevizci, Ahmet. Felsefe Sözlüğü. İstanbul: Paradigma Yay., 1999.
- Çiftçi, Musa vd. Yabancı Dil Öğretiminin Temel ve Genel İlkeleri. Yabancılar Türkçe Öğretimi El Kitabı. Ankara: Grafiker Yay., 2013.
- Er, Kemal Oğuz. “Yabancı Dil Öğretim Programlarında Kültürün Etkileri”. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi (39), s.1-14. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 2006.
- Güneş, Firdevs. Türkçe Öğretimi Yaklaşımlar ve Modeller. 5. Baskı. Ankara: Pegem Akademi, 2017.
- Güzel, Abdurrahman ve Barın Erol. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi. Ankara: Akçağ Yay., 2016.
- Kuşdil, M. Ersin ve Kağıtçıbaşı, Çiğdem. “Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı”. Türk Psikoloji Dergisi. 15(45). (59–76), 2000.

Kaplan, Mehmet. Kültür ve Dil. İstanbul: Dergah Yay. 1983.

Köknel, Özcan. Çatışan Değerlerimiz. İstanbul: Altın Kitaplar, 2007.

Meydan, Hasan. İlköğretim Okullarında Değerler ve Karakter Eğitimi. Basılmamış Doktora Tezi: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.

Nezir Temur vd. Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Yesevi Türkçe B1 Orta Düzey Ders Kitabı. Ankara: Grafiker Yay., 2016.

Ozil, Şeyda. “Dil ve Kültür”, Çağdaş Kültürümüz-Olgular-Sorunlar. İstanbul: Cem Yay. 1991.

Titus, N. Dale. Values Education in American Secondary Schools, www.eric.ed.gov, ERIC Document No: ED 381 423. 1994.

\_\_\_\_\_. Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu. Ankara, 1998.

Yazıcı, Kubilay. “Değerler Eğitimi Genel Bir Bakış”. Türklük Bilimi Araştırmaları [TÜBAR], 19, 499-522. 2006.

Yılmaz, M. Emin. Fatma Karabıyık Barbarosoğlu’nun Öykülerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, 2015.

# EXAMINATION IN TERMS OF VALUE EDUCATION OF “YESEVI TÜRKÇE B1” LEVEL TEXTBOOK IN TEACHING TURKISH TO FOREIGNERS

Güzel SATIK  
Tuğçe Nur KESİN

## Abstract

The values education, which was started education in the family and then transferred by trainers in the schools, is defined as an integrative form that states the quantitative and qualitative importance of concepts in the literature. Because the value judgments adopted by the individuals reflect the society they belong to and the cultural texture of the society, it is of great importance in terms of language teaching in the context of the language-culture relationship. Today, Turkish education programs, which conducted by many institutions, organizations or centers in domestic and abroad, aim to gain listening, reading, speaking and writing skills, as well as to introduce Turkish culture, to love. The texts, textbooks, videos, songs, pictures, materials and tutorials, which contain cultural codes of target language in the process of transferring values to Turkish for foreigners, constitute an important place. In this study, it was aimed to examine the “Yesevi Türkçe B1” level textbook who were taught at the Preparatory School of the Khoja Ahmet Yassawi International Turkish-Kazakh University in terms of value education. In study, based on the classification of values education of Schwartz, assessments were made on the extent to which the value is dependent.

**Keywords:** Turkish for foreigners, values education, cultural transfer, value, culture, textbook